

Hieronimove cerkve

Na Pivki in na Bistriškem je več cerkva posvečenih sv. Hieronimu: na Nanosu, v Koritnicah pri Knežaku, v Čeljah pri Premu in nekdanj tudi v Jasenu pri Ilirski Bistrici. Prvi dve ležita izven vaških naselij in na samotnih krajih, s čimer so graditelji najbrž želeli spomniti na svetnikovo puščavniško življenje, drugi dve sta postavljeni v vaško okolje.

Cerkve na Nanosu, ki stoji na nadmorski višini 1019 metrov, se prvič omenja leta 1360 kot podružnica vipavske župnije; danes pripada župniji Podnanos (Šembid). Sezidana je v gotskem slogu, glavni romarski shod je na binkoštni ponedeljek, maše pa so več poletnih nedelj, do goda sv. Hieronima. Med prvo svetovno vojno je bila požgana, nato obnovljena, po drugi svetovni vojni pa je začela propadati. Leta 1960 je bila v njej zadnja maša, zaradi izpostavljenosti hudim vremenskim razmeram se je streha zrušila v ladjo. Leta 1990 so cerkev obnovili. Za svetnikov god, 30. septembra, k njej priromajo verniki iz Vipavske doline, s Pivke in od drugod. Nova slika sv. Hieronima

Sedanja podružnična cerkev sv. Hieronima v Čeljah pri Premu je bila zgrajena leta 1639 in nima omembe vrednih značilnosti. Leseni kip sv. Hieronima je novejšo tirolsko delo.

Podružnična cerkev v Jasenu pri Ilirski Bistrici in župnijska cerkev v Branici na Vipavskem sta bili prvotno posvečeni sv. Hieronimu, pozneje pa sta dobili nov patrocinij. Po izročilu imajo v zgornji Vipavski dolini sv. Hieronima za »svojega svetnika«. Ko so leta 2003 v kapeli Matere Božje v župnijski cerkvi sv. Vida v Podnanosu ob prenovitvi gotskih fresk iz leta 1481 odkrili in očistili dvanajst kamnitih sklepnikov, so na enem odkrili podobo sv. Hieronima s knjigo v rokah, ob njem pa ležečega leva. Sv. Hieronimu sta posvečeni tudi dve tamkajšnji kapeli, prva stoji ob robu vasi Podnanos, druga pa ob cesti, ki vodi na Nanos. V župnijski cerkvi sv. Frančiška Ksaverija v bližnjih Lozicah je na glavnem oltarju kip sv. Hieronima, v podružnični cerkvi sv. Ane na sosednjem Štjaku pa ima svetnik svoj oltar. Na Goriškem je sv. Hieronimu posveče-

Podružnična cerkev sv. Hieronima v Koritnicah

Kip sv. Hieronima v Koritnicah

na glavnem oltarju in slike svetnikov na stenah so delo Tomaža Perka.

Podružnična cerkev sv. Hieronima nad Koritnicami pri Knežaku je bila zgrajena v 15. stoletju. Oltar je bil obnovljen leta 1890, ko so postavili tudi svetnikov kip. Verniki iz okolice se v postnem času ob petkih zbirajo k maši in spokornemu bogoslužju. Tako ima romanje z molitvijo križevega pota tudi spokorni značaj, ki je značilen za svetnikovo življenje. Romarji se sv. Hieronimu priporočajo za zdravje in srečno smrt, da bi imeli zdrave oči, pa si te umijejo bližnjem studencu. Glavni romarski praznik je na god sv. Hieronima, 30. septembra.

Čelje pri Premu

na župnijska cerkev v Kozani, na Koprskem podružnična cerkev v Bošamarinu pri Koprju ter pokopališka cerkev (sv. Jerolima) pod Topolovcem pri Gradinu nad Dragonjo. Svetniku je posvečen stranski oltar v koprski stolnici, sv. Hieronim je upodobljen na gotskih freskah v znameniti cerkvi v Hrastovljah, na freskah na stropu stolne cerkve v Piranu, več slik sv. Hieronima hranijo v minoritskem samostanu v Piranu, upodobljen je tudi v strunjski cerkvi. Na Tržaškem je sv. Hieronimu posvečena župnijska cerkev na Kontovelu, v ljubljanski škofiji sta mu posvečeni dve podružnični cerkvi: v Ivanjem selu pri Uncu ter v Petkovcu pri Rovtahu, v celjski škofiji pa podružnična cerkev na Taboru pri Vranskem.

Iz teh znamenj lahko povzamemo, da so naši predniki pred več stoletji imeli torej dober razlog, da so sv. Hieronimu posvečali tako veliko pozornost.

Ivanje selo

Neizčrpen vir

Pogovor z dr. Rafkom Valenčičem, avtorjem knjige o sv. Hieronimu

Doma ste iz okolice Ilirske Bistrice. Kako to, da vas je sv. Hieronim tako pritegnil, da ga preučujete že zelo dolgo, zdaj pa ste o njem celo izdali knjigo?

Zanimanje za sv. Hieronima ima gotovo nekaj domoljubnega značaja. Doma sem namreč iz krajev, kjer naj bi bil Stridon, ki

dr. Rafko Valenčič

so ga leta 379 porušili Goti ob enem svojih vdorov proti Italiji. Ko sem v študentskih letih prvič prebral, da je Hieronim doma nekje na Krasu med Emono in Oglejem, nekoliko proti jugu od te črte, kakor je zapisal hrvaški frančiškan R. Rogošič (1928), za njim pa znani slovenski patrolog F. Ks. Lukman (1941), mi to ni dalo miru. Vedel sem, da Lukman kot znanstvenik tega ni zapisal brez tehničnih dokazov. Več desetletij je predaval patristiko (cerkvene očete) in razvoj dogem na Teološki fakulteti v Ljubljani. Tudi sam sem poslušal njegova predavanja, opravil kolokvij, izpita pa zaradi njegove smrti leta 1958 ne več. Moja vprašanja so ostala brez odgovora. Pred dobrimi desetimi leti sem dobil v roke razpravo hrvaškega arheologa, akademika Matea Suića, ki postavlja Stridon v zaledje Reke, v nekdanjo Liburnijo, na mejo med Hrvaško in Slovenijo. Z zanimanjem sem se prebil skozi njegove argumente, do katerih je prišel ob analizi Hieronimovih navedb pa tudi na podlagi zgodovinskih, arheoloških in jezikovnih podatkov. Od takrat me je Hieronim »preganjal«. Vsak podatek ali namig, ki sem ga o tem vprašanju prebral ali drugače zasledil, sem si skrbno zapomnil. V Suićevih dokazih sem zasledil tudi nekaj šibkih točk. Iz zgodovinskih virov je bilo razvidno, da nekateri dokazi ne vzdržijo (obstoj ženske spokorniške skupnosti na Munah, vloga duhovnika Lupicina), zlasti pa neupoštevanje podatkov iz neposredne bližine (Bistriško, Pivka). Menil sem, da morem kot poznavalec teh krajev in izročila prispevati k razvrščanju vprašanja o Hieronimovem rojstnem kraju Stridona, ki že stoletja buri duhove. Suićevo »liburnijsko« domnevo o Hieronimovem rojstnem kraju sem dopolnil s »kraško«; zaradi njune bližine lahko obe zajamemo z enim pogledom.

Kaj vas pri sv. Hieronimu najbolj priteguje?

Hieronim je bil zelo samosvojega značaja. Ali se morda v tem izraža njegova kraška narava, obdarjena z nasprotji, kot so trpkost in milina, poletna vročina in zimska burja? Bil je odlični poznavalec jezikov in prevajalec, kronist in polemik, svetovalec in duhovni voditelj, strog je bil do sebe in nič manj do drugih. Rojen je bil v premožni družini, ki mu je omogočila domačega učitelja, dolgoletno šolanje v Rimu in Galiji. Skupaj z mladostnimi prijatelji iz Stridona in Ogleja se je navduševal nad puščavniškim življenjem. Občudovanja vredna je njegova delavnost, tudi tedaj, ko ga drugi niso razumeli, ko so mu opešale oči in so ga pestile druge telesne in duševne težave. Vztrajal je v delavnosti, molitvi in spokornosti. Poldrugotletje pred sv. Benediktom (480–547) je živel po načelu moli in delaj.

V naslovu knjige ste zapisali Sv. Hieronim – mož s Krasa. Za Kras (z veliko začetnico) vemo, da leži v Sloveniji. Ali s tem torej že v naslovu trdite, da je bil znameniti Hieronimov rojstni kraj Stridon na ozemlju današnje Slovenije oziroma celo Krasa?

Tako je, čeprav tudi Suićeve »liburnijske« domneve ne izključujem. Dejansko ima tudi Liburnija kraški značaj. Naziv »mož s Krasa« sem prevzel od F. Ks. Lukmana, ki je z njim dokaj natančno opredelil Hieronimovo domovino, čeprav ni s prstom pokazal ne kraja ne gradišča ne arheološkega najdišča. Pri opredelitvi lege Stridona gre tudi za metodo »izključevanja«, to je zavračanja domnev, ki imajo skromne dokaze ali pa jih sploh nimajo. Ostanje torej le najbolj verjetne domneve in med slednjimi najverjetnejša. Hieronim samo na enem mestu omenja rojstni kraj Stri-

don, ki so ga porušili Goti, in pravi, da leži na »meji med Dalmacijo in Panonijo«. Dalmacija je nekdanj obsegala tudi Liburnijo, zaledje tedanje Tarsatike in današnje Reke; po mnenju nekaterih pa je segala vse do gore Nanos. Nekateri avtorji duhovito navajajo, da bi Hieronim vsekakor omenil, da je rojen v Istri, če bi bilo to tako. Tudi ne bi imel razloga, da bi navedel Oglej ali Emono ali Trst. Zato mnogi raziskovalci navajajo območje med Oglejem in Emono kot možno lokacijo Stridona. Seveda ne gre za Kras kot neko »zlato sredino«, marveč za območje, ki je iz Panonije vodilo proti Italiji, proti Kvarnerju in Ogleju.

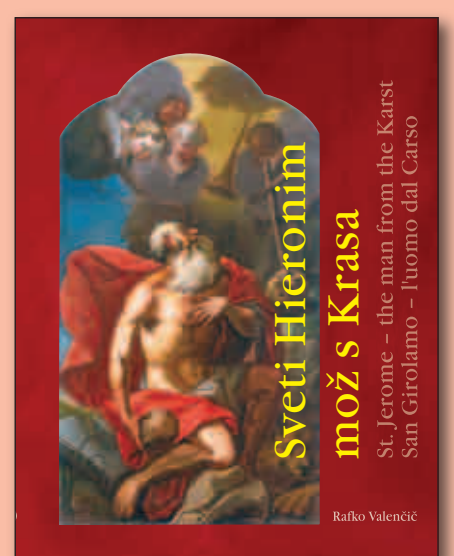
Besedilo za knjigo ste dali v pregled uglednima zgodovinarjema, tudi dr. Rajko Bratožu, velikemu poznavalcu antike.

Rokopis sta pregledala dva ugledna znanstvenika: akademik Rajko Bratož, profesor za antično zgodovino na Filozofski fakulteti v Ljubljani, in p. Miran Špelič, docent za patrologijo in zgodovino dogem na Teološki fakulteti v Ljubljani in papeški univerzi Antonianum v Rimu. Bratož je menil, da je (bila) že Suićeva razprava doslej najbolj sprejemljiva. Dokazi, ki jih prinaša nova knjiga, Suiću tedaj še niso bili znani. Špelič pa se je v nedeljo, 16. septembra, z menoj pridružil romarjem k sv. Hieronimu na Nanosu in neposredno doživel, kako verniki sprejemajo in častijo svetnika.

S knjigo ste postavili lep spomenik svojim domačim krajem pod Šilentaborom – ta kraj nastopa v vaši knjigi v pomembni vlogi – in svoji 70. obletnici!

Podobnih spomenikov ima naša domovina veliko, pa naj gre za ljudi, kraje, zgodovinske dogodke ipd., le premalo jih poznamo in zato tudi ne vrednotimo dovolj. Kako naj jih potem poznajo in vrednotijo tujci? Najbrž je malo tistih, ki gredo proti morju v levo ali na desno stran, proti Reki ali Koprju, ki vedo, da so tod že pred tisočletji prebivali naši predniki, ki so imeli svojo kulturo; gradili so bivališča in utrdbe. Tod so se premikali narodi iz dežele v deželo, hodile osvajalske vojske, danes pa domači in tuji turisti, ki drvijsko pokrajino. Sv. Hieronim je gotovo največji in svetu najbolj znan človek območja, kjer danes živi slovenski narod. Njegovo ime je znano od davnine do danes in bo znano še naprej; znan je od Aljaske do Avstralije, od severne do južne poloble našega planeta. Kakor je bil za umetnike neizčrpen vir ustvarjalnosti, tako je za duhovnost iščočega človeka neizčrpen vir iskanja resnice v razodetju Svetega pisma, ki ga je bral in premišljeval, prevajal in razlagal. Njegove besede, da »kdor ne pozna Svetega pisma, ne pozna Kristusa«, so vredne našega nenehnega premišljanja. I. Ž.

ZALOŽBA DRUŽINA

dr. Rafko Valenčič
SV. HIERONIM – MOŽ S KRASA

Format: 175x225 mm; strani: 216; vezava: trda;
cena: 24,00 evrov

Knjigo lahko naročite po telefonu
01/360-28-28 (27),
internetu: www.druzina.si
in e-pošti: narocila@druzina.si